

22. juni 1977

av Ingebjørg Liland

Den blå kassebilen står i oppkjørselen foran garasjen med bakdøra på vidt gap. Pappa holder på å pakke. Han går frem og tilbake og plystrer i vei mens han henter utstyr fra garasjen, kasser med proviant, hermetikk og kaffe, en svart søppelsekk med sengetøy, juksahjulet han har laget på sløyden, med røde magneter som skal revolusjonere fjordfisket i Finnmark og sørge for at han tjener masse penger. Han skal fiske hele sommerferien og fryse ned filet som han skal kjøre sørover og selge til husmødrene i byggefeltet og på gårdene rundt fjorden. Fersk fisk fra Finnmark til bøndene på Østlandet. Det kommer til å bli en paraderunde.

Pappa har innredet rommet bak i bilen til en liten lun hule hvor jeg kan ligge og sove når vi er på langtur. Det er vegg-til-vegg-teppe på gulvet og på veggene. Stripete, i grønt og brunt og litt oransje. Benkene på hver side har puter i brunt skinn, eller skai. Når sola skinner på dem kan man brenne seg på lårene. Det er til og med gardiner foran vinduene. I beige. Det er Britt som har sydd dem. Og trekket til putene. Hun brukte en hel helg på det. Men hun skal ikke være med til Finnmark. Hun har nevroser og to gutter som driver og kommer bort til meg i friminuttene selv om de bare går i første og tredje klasse. Som om jeg var stesøsteren deres eller noe. Nå hekter pappa av gardinene og hiver både dem og putene ut på bakken for å få plass til all bagasjen.

Jeg skal heller ikke være med til Finnmark. Hytta til farmor er en arbeidsleir. Hele tiden er det noe som må gjøres; hente vann, hugge ved, vaske gulv, koste gulv, koste rundt ovnen, klippe gress, renske laksegarn. Å sette seg ned med et Donald er umulig, da finner farmor øyeblikkelig en ny oppgave. Nordveggen må skarpes og males, brennenslene holder på å ta over blomsterbedet, øksa må slipes, det må bygges en ny grind så ikke sauene til Løkke bryter seg inn i hagen.

Jeg skal heldigvis være med mamma og Frank og søstrene mine til Sørlandet på hytta til Frank. Det er første gang vi skal dit alle sammen. Det er forresten ikke en hytte, men et fint gammelt skipperhus som har vært i Frank sin familie i generasjoner, sier mamma. Med mye fint porselen som moren til Frank er veldig redd for.

Jeg grudde meg til å si det til pappa, for det var meningen at jeg skulle være med til Finnmark. Men det gikk helt fint. Egentlig.

- Du kan tjene lommepenger for flere år, kjøpe deg ny kassettpiller og enda ha penger igjen, sa pappa.

Han satt i fotenden av sengen min, så ned i gulvet og gjorde den grimasen med munnen.

- Men det er klart, hvis du foretrekker å ligge og råtne hele sommeren...

Sånn er han alltid.

Jeg fikk lyst til å skrike at jeg foretrekker å råtne, at jeg ikke vil tjene penger, ikke vil fiske og bli sjøsjuk og spy! At jeg faktisk vil være sammen med *mamma* og bade og sole meg i den nye bikinien min. Bli skikkelig brun. Få skille.

Men jeg sa ikke noe, og da jeg snudde meg mot veggen gikk pappa heldigvis ut av rommet.

- Jaja, kom ikke å be mæ om lomme penger når du blir fri.

Så nå skal Pappa kjøre meg til E18, til bomstasjonen ved Drammen. Det er der vi skal møte mamma og Frank og søstrene mine. På Oslosiden. Det betyr at pappa må krysse bomstasjonen to ganger og betale fem kroner to ganger. Noe mamma må ha gjort med vilje, sier pappa. På jævelskap. Men det tror ikke jeg. Det er bare Frank som har så dårlig tid. Han er selvstendig næringsdrivende og kan bare ta 14 dagers ferie. Da teller hvert minutt. Det blir for mye bry å kjøre ned til Drammen og møtes på torget og spise en is før vi drar videre.

Jeg venter så lenge som mulig før jeg setter meg inn. Pappa påstår at det ikke lukter vondt i bilen, men det lukter alltid vondt, kvalmt, uansett om man lufter og spesielt når det er sol og stillestående varme, som i dag. Innlandsvarme.

- Ka du somler med? Kom dæ inn, vi kjøre NU!, sier pappa og går inn igjen i huset og blir borte i en evighet.

Hva driver han med? Jeg tar tiden – 11, 5 minutter før han kommer og setter seg inn på førersiden og starter motoren.

- Jeg må på do.

- Satan!

Han slår begge hendene hardt mot rattet.

- Ka i helvete har du gjort hele dagen?

Jeg kan ikke løpe i platåskoene, men går så fort jeg kan over plenen, som ikke er en plen, men et villniss av løvetann, høymol og hundekjeks. Naboene hater oss. De har klaget til kommunen på at ugresset sprer seg, og på osen fra røykeriet. Ytterdøra er låst. Selvfølgelig. Jeg går tilbake mot bilen.

- Nøklan er under trappa, roper pappa.

Han har rullet ned vinduet og tar seg en røyk, blåser ut til siden. Det kommer ikke til å hjelpe, det blir røyklukt i bilen uansett.

Klokka halv tre, nesten en time forsinka kjører vi forbi samvirkelaget og kiosken til Gunvor, der vi henger rundt etter skoletid. Nils og Gunnar i klassen min driver og steiler på sykkel.

De tar fart og sykler i full fart rett mot veien når det kommer en bil, bråbremses og hiver forhjulene opp i lufta. Pappa trår inn bremsen og bråstopper, veiver ned vinduet og bruker kjeft. Steike toillat. Hut dokker. Mor dokkers. Hønschjerner.

Vi kjører ut på hovedveien og forbi det nye byggefeltet der bestevenninna mi, Ellen bor. Hun må være hjemme hele sommerferien fordi faren hennes skal jobbe med tomte. Når vi passerer plastfabrikken der Britt jobber, sitter jeg musestille og håper at pappa ikke skal minne meg på det – at det var så langt jeg kom, den gangen jeg rømte hjemmefra.

Det tar en time å kjøre til Drammen, men det virker mye lenger. Sånn er det alltid når jeg gleder meg til noe. Det er som å ro i sirup, så jeg maser ikke om å stoppe i Vikersund for å kjøpe grønn kuleis.

Når vi kjører gjennom bommen i Drammen er Franks bil allerede kommet. Den er svart og skinnende ren. Ikke et støvkorn på lakken selv om det virvles opp sand og støv for hver bil som kjører forbi. Pappa kjører ut til siden og vi småløper med kofferten min over alle kjørefeltene, snor oss på kryss og tvers mellom oslobilene. Frank står et stykke fra bilen og røyker. Han har rosa tennisskjorte. Shortsen når ham til knærne. Det lange grå håret er strøket bakover. Jeg synes han bør klippe seg. Pappa har også langt hår, men det er helt sort. Også har han krøller. Det er fordi han nedstammer fra en portugisisk sjørøver som rak i land etter et skipsforlis en gang på 1500-tallet. Dessverre har jeg ikke arvet en eneste krølle.

Men hvor er mamma?

- God dag, hvem er denne elegante unge damen, sier Frank og ser surt på pappa.

Jeg har på meg det nye dongeriskjørtet med knapper foran og den grønne frottétoppen, som bare er tøyestykke og knyttes med snorer i nakken, og rundt livet.

- Jeg er ikke noen *dame*.

- Du vet korsen det er, sier pappa, og stønner når han setter fra seg kofferten min.

- Man må alltid vente på kvinnfolk.

Nå har mamma endelig sett oss, hun kommer ut av bilen og tar på seg solbrillene. De er enormt store, med hvit innfatning. Hun har turkis solkjole med vidt skjørt og knytting i nakken, og matchende skjerf i håret.

- Versegod, et stykk sur tenåring å slite med, sier pappa.

- Tre kvarter for sent, sier mamma og bøyer seg fram og lekekysser meg på kinnnet, så lepestiften ikke blir ødelagt. Den er tykk og rosa, som et perlemorsskimrende skjell.

- HOLD DOKKER I BILEN!

Pappa kaster seg fram mot Hilde og Anette som er på tur ut på veien.

- Det er *livsfarlig* her! Dæm kjøre som svin!

Han får dem inn i bilen igjen, og de ruller ned vinduene for å få en klem og pakkene han har med; halsekjeder han har laget, med indianermotiv, og to store godteposer.

- Kan dokker svømme nu da?

Jeg går bort til dem og klemmer dem jeg også. Vi har ikke sett dem siden påskeferien da Anette trådte en kveiteangel i foten og måtte sy fem sting hos doktor Granum.

- Har dere spydd?

Hilde rister på hodet. Anette må holde begge hendene mot munnen for ikke å brette seg. Bare ordet ”spy” er nok. Men man spyr ikke i Frank sin bil, den har så gode støtdempere. Hvis man spyr i Frank sin bil er det bare på jævelskap. Før, når vi var på tur med pappa, så spydde vi alle tre, hver gang. Det lå en lang stripe med gule samvirkelagposer hele veien fra Krøderen til Oslo. Mamma kommer til å ta fra dem godteposene.

- Hva i all verden har du pakket?, sier mamma. - Jeg sa du skulle ta en liten bag. Vi har ikke plass til en hel koffert.

Frank åpner bagasjerommet og beviser at hun har rett. Det er stappfullt av koffert og bager, og oppå all bagasjen ligger det løse ting som ikke fikk plass i bagene, badeskoene til Hilde og Anette, et nytt cricketspill og en brun papirpose med stemorsblomster. En flaske ketsjup er dyttet inn under høytalerne.

- Herregud, dette *går* ikke, sier mamma.

Hun legger kofferten min på asfalten og åpner lokket. Jeg har pakket nesten alle klærne i kommoden min, bortsett fra en lys olabukse, to truser og en rutete bomullsskjorte som jeg tenkte var bra å ha rent til første skoledag i 7. klasse.

- Hva *skal* du med disse?, sier mamma og holder opp cowboystøvlene mine.

- Og denne?

Det er cowboyhatten min, den pappa kjøpte til meg da vi var i Hønefoss og kjøpte TV.

- Vi skal på hytta, sier mamma. – Ikke til Texas.

- Hvis dokker ikke har plass til bagasjen hennes kan æ ta både den og jentungen med mæ nordover. Det koste mæ ikke en kalori.

- Ikke vær dum, sier mamma. - Vi må bare pakke om.

Pappa tar imot cowboyutstyret mitt. Jeg snapper til meg hatten og tar den på meg. Pappa løper tilbake til den andre siden, slenger støvlene mine inn gjennom bilvinduet og kommer tilbake med en hvit plastkasse som han slenger på bakken ved siden av kofferten.

- Fyll opp, sier han

- Nei, nå!, sier mamma. - Nå er det jammen meg nok! En fiskekasse! Du må ta kofferten hennes med hjem. Har vi en pose?

Frank romsterer i bagasjerommet og finner en IKEA-pose. Mamma tar den og begynner å legge klærne mine i den, truser, T-skjorter, en bukse, joggeskoene, det hvite skjørtet som farmor sydde til meg til 17.mai og den blomstrete blusen hun kjøpte til skjørtet. For sent husker jeg at pakken med Saba Selfsit ligger under mariusgenseren. Jeg kaster meg fram i det mamma tar genseren.

- Ja, denne får du vel bruk for, sier hun. - Det kan bli kaldt om kvelden.

Det er hun som har strikket den. Jeg legger dongerivesten min over pakken med bind og tuller den liksom inn i vesten og stapper den ned i posen. Det tok meg en hel ettermiddag å kjøpe den. Jeg gikk ut og inn av samvirkelaget i en evighet og kjøpte shampoo og deodorant og Det Nye, før jeg liksom helt tilfeldig tok pakken med bind, en strømpebukse og en kroneis.

Pappa er nå nesten rødglødende.

- Skal det her ta hele dagen? Æ trudde æ skulle komme mæ av gårde før det ble mørkt.

Han skal kjøre i ett, helt til Finnmark uten å stoppe. Laksefjorden koker av fisk, det er ikke et sekund å miste.

- Faen, nå når vi ikke åttefergen, sier Frank og kaster sigaretten på bakken. Han har svetteperler på overleppa. Han er alltid helt glattbarbert og alltid brun. Munnen hans er markert, som tegna med tusj. En damemunn. Man får lyst til å legge leppestift på den. ”Det er ikke rettferdig at en mann skal ha en så velskapt munn”, sier mormor. ”Slutt å tulle”, sier mamma, når mormor snakker om overleppa til Frank. ”Hold opp”. Hun vil ikke høre om det.

- Vi kan parkere i byen, sier mamma. – Ta en taxibåt ut.

Herregud, mamma! Frank sin bil kan ikke være ute av syne. Det kan bli innbrudd i den. Noen rampunger kan ripe den opp. Med vilje. Gå forbi og skrape med en nøkkel i lakken.

- Sett deg inn nå, sier mamma og gir meg IKEA-posen. – Du får ha den på fanget.

- Vi blir nødt til å overnatte i byen, sier Frank. – Det blir faen så dyrt.

Han banner alltid, selv om moren hans er kristen. Mamma har advart meg, jeg måtte love det dyrt og hellig - at jeg ikke skal banne en eneste gang i sommerferien.

Pappa gir meg en klem.

- Ikke la dem bade alene, sier han.

Jeg må sitte i midten, mellom Hilde og Anette. De må sitte ved vinduet, kunne veive det helt ned, henge med hele hodet ut av vinduet for å få frisk luft. Så de ikke må spy. Jeg snur meg og ser etter pappa. Han står der med kofferten min og vinker til oss. Når han ikke ser oss lenger vil han gå tilbake til bilen og kjøre til han finner et sted å snu. Så vil han starte nordover. Han kommer til å bruke 30 timer på turen, maksimalt 35. Når han kommer fram er

det midt på natten, men det gjør ikke noe, for om sommeren er det lyst hele døgnet i Finnmark. Også er det er midnattssol.